

Wydział Inżynierii Lądowej
i Gospodarki Zasobami

Wyższy Urząd Górniczy

Projektowanie i budowa tuneli w świetle ustaw Prawo geologiczne i górnicze oraz Prawo Budowlane

Marek Cała, Agnieszka Stopkowicz, WLiGZ, AGH Kraków

Piotr Wojtacha

Wyższy Urząd Górniczy, Katowice

Bielsko-Biała, 13 maja 2024

pkd
Polski Kongres Dróg

VI MIĘDZYNARODOWE
FORUM
TUNELOWE

Bielsko-Biała, 13-15.05.2024

Pb versus Pgg

- I linia w metra w Warszawie (OUG W-wa)
- kolektor ścieków tunel „Czajka” pod dnem Wisły (poza nadzorem OUG w W-wie),
- II linia metra w Warszawie odcinek centralny, zachodni i wschodni (OUG W-wa)
- tunel drogowy pod dnem „Martwej Wisły” w Gdańsku (poza nadzorem OUG w Poznaniu)
- tunel drogowy Mały Luboń w ciągu drogi ekspresowej **S7 „Zakopianka”** (OUG Kraków)
- tunel drogowy pod **Świną** w Świnoujściu (poza nadzorem OUG w Poznaniu)
- tunel drogowy TS 26 w ciągu drogi ekspresowej **S3 „Bolków”** (OUG Wrocław)
- tunele **kolejowe w Łodzi** (poza nadzorem OUG w Poznaniu)
- tunel drogowy Tunel **Węgierska Górka** Milówka w ciągu drogi ekspresowej S1 (OUG Kraków, obecnie OUG Rybnik)
- *tunel drogowy T1 na trasie S19 (OUG Krosno – TBM ciągle stoi...)*
- *Kraków - Myślenice- 22 km linii kolejowej - 2 tunele,*
- *Podłęże - Piekietko - 11 tuneli o łącznej długości 12 km,*
- *Chabówka - Nowy Sącz - 2 tunele o łącznej długości 5.8 km*

USTAWA z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnictwo

Art. 2. 1. Przepisy ustawy, z wyjątkiem działu III, stosuje się odpowiednio do:

- 1) budowy, rozbudowy oraz utrzymywania systemów odwadniania zlikwidowanych zakładów górniczych;
- 2) robót prowadzonych w wyrobiskach zlikwidowanych podziemnych zakładów górniczych w celach innych niż określone ustawą, w szczególności turystycznych, leczniczych i rekreacyjnych;
- 3) robót podziemnych prowadzonych w celach naukowych, badawczych, doświadczalnych i szkoleniowych na potrzeby geologii i górnictwa;
- 4) drążenia tuneli z zastosowaniem techniki górniczej;
- 5) likwidacji obiektów, urządzeń oraz instalacji, o których mowa w pkt 1–4.

USTAWA z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnictwo

Art. 2. 1. Przepisy ustawy, z wyjątkiem działu III, stosuje się odpowiednio do:

- 1) budowy, rozbudowy oraz utrzymywania systemów odwadniania zlikwidowanych zakładów górniczych;
- 2) robót prowadzonych w wyrobiskach zlikwidowanych podziemnych zakładów górniczych w celach innych niż określone ustawą, w szczególności turystycznych, leczniczych i rekreacyjnych;
- 3) robót podziemnych prowadzonych w celach naukowych, badawczych, doświadczalnych i szkoleniowych na potrzeby geologii i górnictwa;
- 4) **drażenia tuneli z zastosowaniem techniki górnictwa;**
- 5) likwidacji obiektów, urządzeń oraz instalacji, o których mowa w pkt 1–4.

NOWELIZACJA USTAWY PRAWO GEOLOGICZNE I GÓRNICZE

1 września 2023 r.
Prezydent RP Andrzej Duda
podpisał ustawę o zmianie
ustawy – Prawo
geologiczne i górnictwo (Pgg)

pkt 4 otrzymuje brzmienie:
„4) drażenia tuneli;”;

Ustawa wejdzie w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem niektórych przepisów, dla których ustawa przewiduje późniejszy ich termin wejścia w życie.

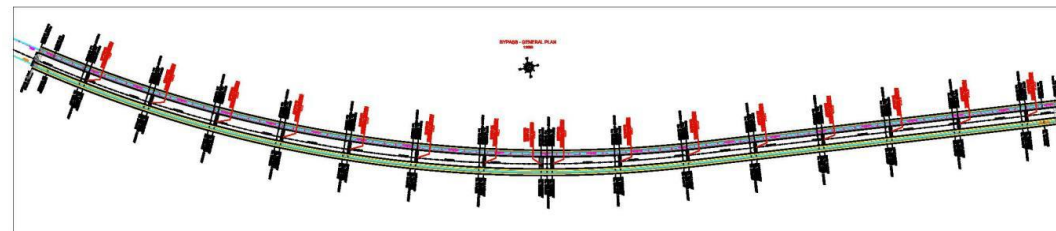
Załącznik do obwieszczenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej
Polskiej z dnia 27 stycznia 2023 r. (Dz. U. poz. 633)

Tunel T-1 na trasie S19

Tunel T1 (Rzeszów-Babica) to tunel dwunawowy:

T-1.1 – o długości ok. 2263 m,

T-1.2 – o długości ok. 2243 m.

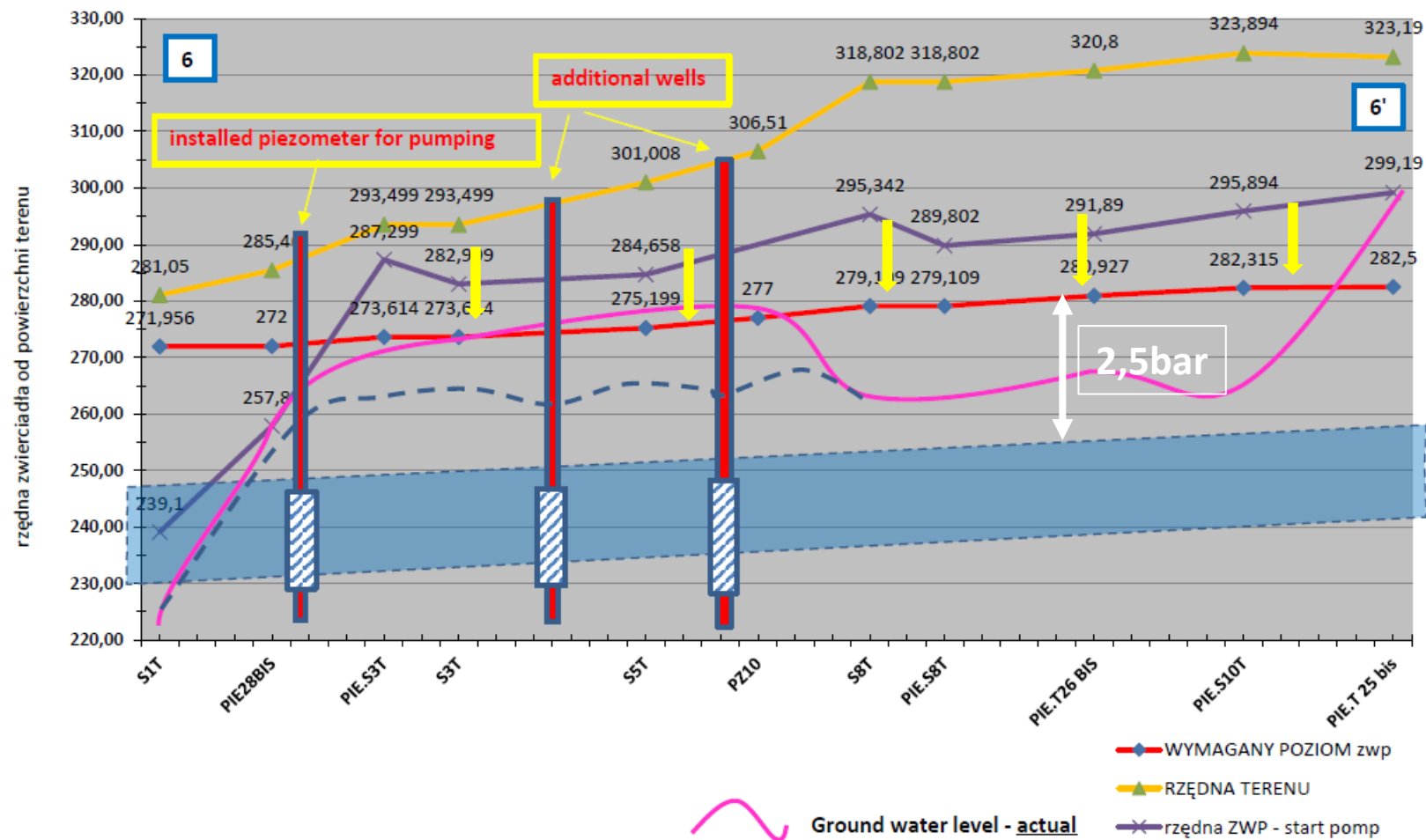
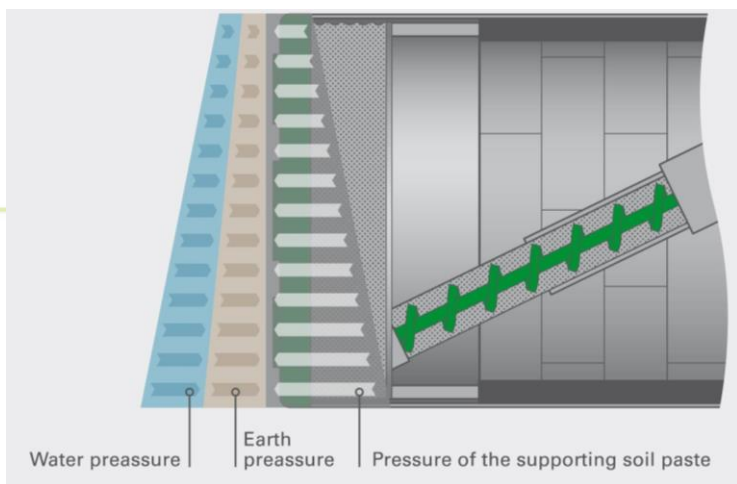

Średnica - **15,16 metra**

Masa całkowita - **4367 ton**

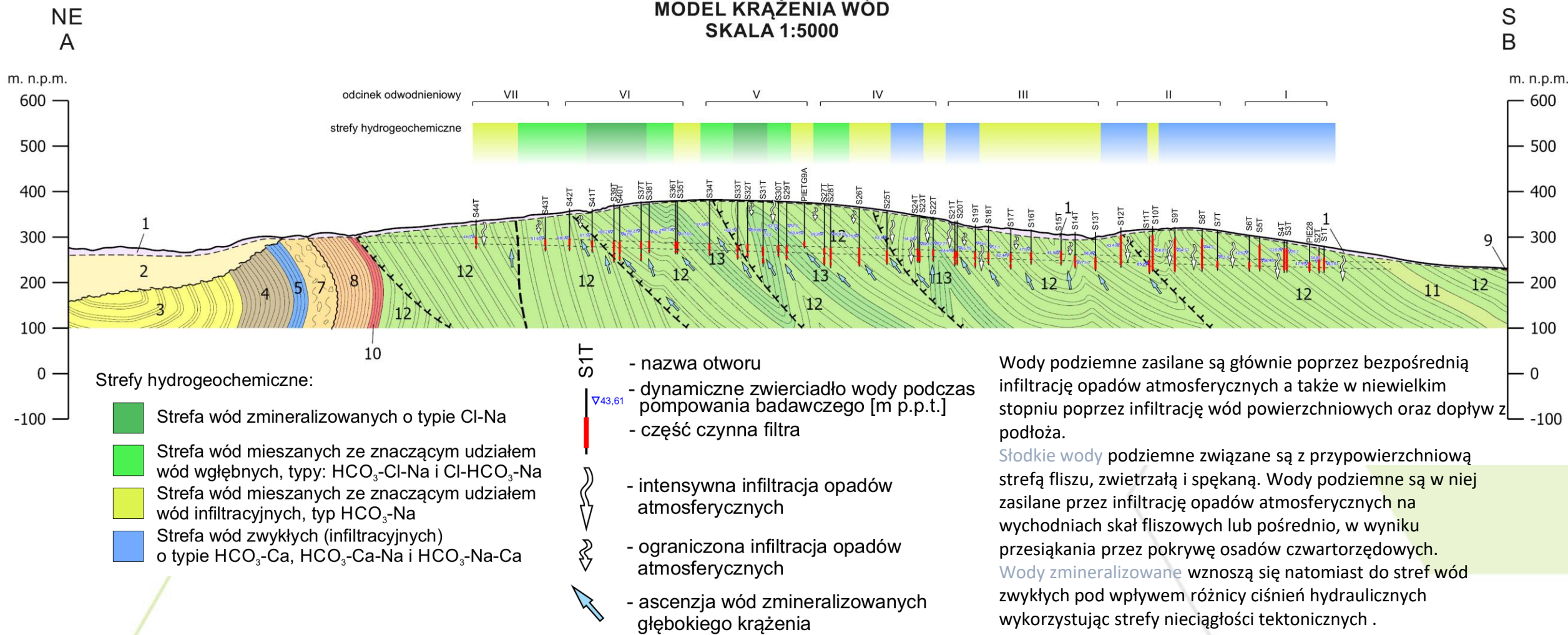
Dzienne zużycie energii elektrycznej - **87 MWh**

Tunel T-1 na trasie S19

WYNIKI BADAŃ

PRZEKRÓJ GEOLOGICZNY MODEL KRAŻENIA WÓD SKALA 1:5000

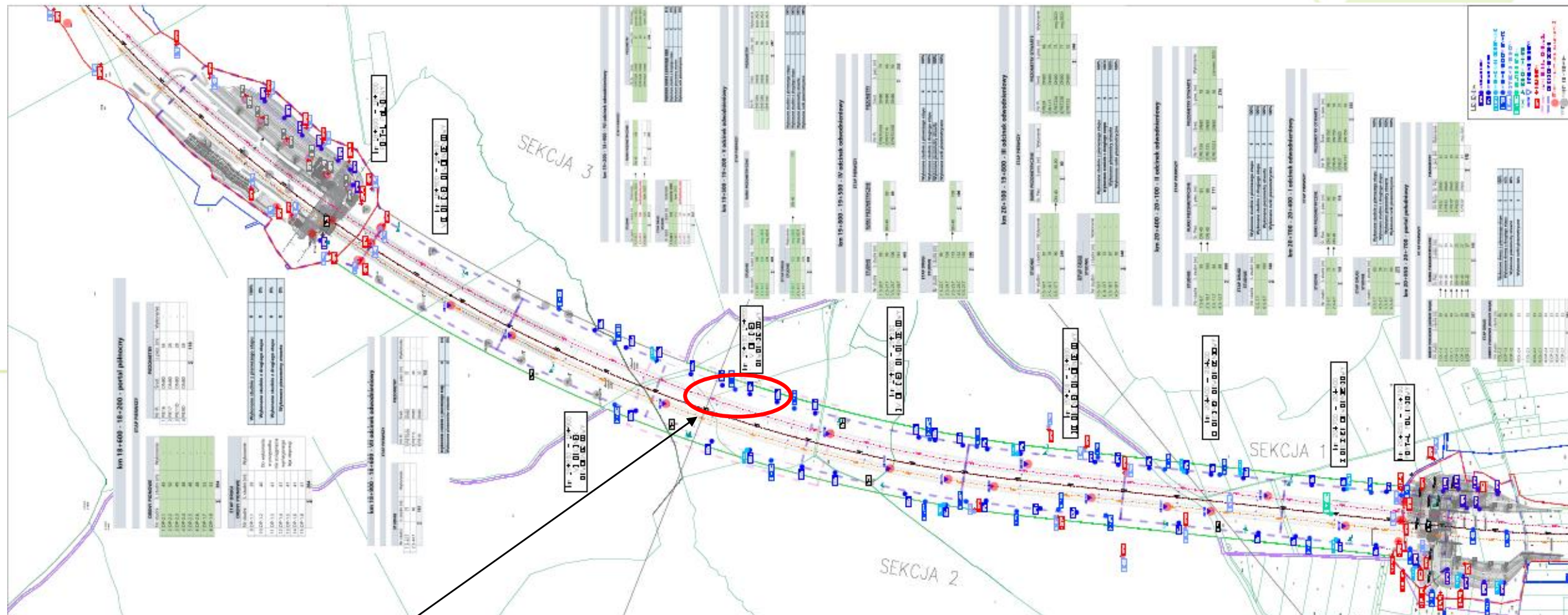

- **21 lipca 2023 (piątek)** podczas prowadzenia próbnych pompowań zespołowych V odcinka odwodnieniowego które rozpoczęły się w dniu 20 lipca 2023 roku stwierdzono, że z otworów studziennych trakcie prowadzenia prac ulatnia się na powierzchni gaz (przypuszczalnie metan) opisywane zjawisko zaobserwowano w 2 otworach:
  - **S-29T** - 130 m głębokości przy rzędnej istniejącego terenu 377.76 m n.p.m.,
  - **S-33T** - 129 m głębokości przy rzędnej istniejącego terenu 380.00 m n.p.m.
- **24 lipca 2023 (poniedziałek)** podczas inspekcji w terenie potwierdzono występowanie metanu eksplozometrem w obrębie studni S-33T.
  - W celu wykonania badań na linii tworzącej wodę zamontowano separator gazowy w celu określenia wykładnika gazowego i umożliwienia poboru próby gazu towarzyszącego eksploatacji wody.
  - **Średni wykładnik gazowy dla studni S-33T wynosił $0.6366 \text{ [dm}^3_{\text{gazu}} / \text{dm}^3_{\text{wody}}]$**

Tunel T-1 na trasie S19

S-29T (130 m); S-33T (129 m)

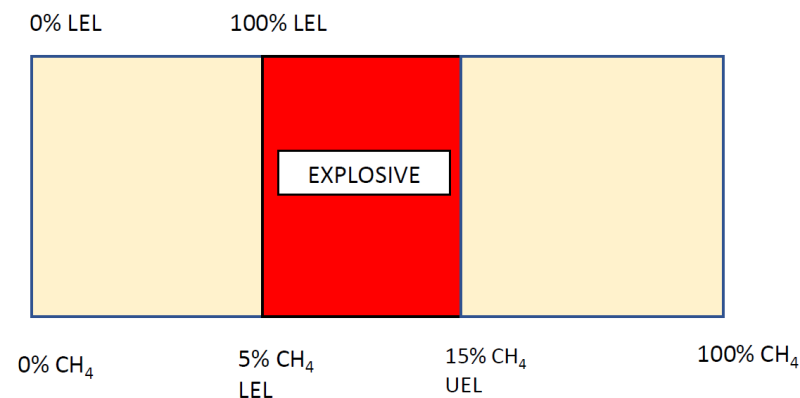
- Sierpień 2023** Wynik badań składu molekularnego gazu wraz ze związkami siarki (INIG PIB w Krakowie)

Skład chemiczny	w próbce		w czystym gazie (bez powietrza)		Metoda oznaczenia
	% obj	% obj	% molowy	g/m ³	
CH₄	79,97438	91,59426	91,58965	657,095	Metoda chromatografii gazowej (GC FID1, FID2, TCD)
C ₂ H ₆	1,26220	1,44559	1,45662	19,587	
C ₃ H ₈	0,21358	0,24461	0,24927	4,916	
i-C ₄ H ₁₀	0,00489	0,00560	0,00583	0,152	
n-C ₄ H ₁₀	0,00176	0,00202	0,00210	0,055	
neo-C ₅ H ₁₂	0,00000	0,00000	0,00000	0,000	
i-C ₅ H ₁₂	0,00038	0,00044	0,00046	0,015	
n-C ₅ H ₁₂	0,00009	0,00010	0,00011	0,004	
suma C ₆	0,00020	0,00023	0,00026	0,010	
suma C ₇	0,00000	0,00000	0,00000	0,000	
suma C ₈	0,00000	0,00000	0,00000	0,000	
suma C ₉	0,00000	0,00000	0,00000	0,000	
suma C ₁₀	0,00000	0,00000	0,00000	0,000	
CO ₂	0,24082	0,27581	0,27699	5,451	
N ₂	15,57651	6,36261	6,35020	79,552	
O ₂	2,66518	0,00000	0,00000	0,000	
CO	0,00000	0,00000	0,00000	0,000	
He	0,06000	0,06872	0,06852	0,123	
H ₂	0,00000	0,00000	0,00000	0,000	
H ₂ S	0,00000	0,00000	0,00000	0,000	Metoda chromatografii gazowej (GC FPD)
CH ₃ SH	0,00000	0,00000	0,00000	0,000	
C ₂ H ₅ SH	0,00000	0,00000	0,00000	0,000	
(CH ₃) ₂ S	0,00000	0,00000	0,00000	0,000	
i-C ₃ H ₇ SH	0,00000	0,00000	0,00000	0,000	
n-C ₃ H ₇ SH	0,00000	0,00000	0,00000	0,000	
i-C ₄ H ₉ SH	0,00000	0,00000	0,00000	0,000	
n-C ₄ H ₉ SH	0,00000	0,00000	0,00000	0,000	
Razem	100,00000	100,00000	100,00000	766,958	

METAN (CH₄)

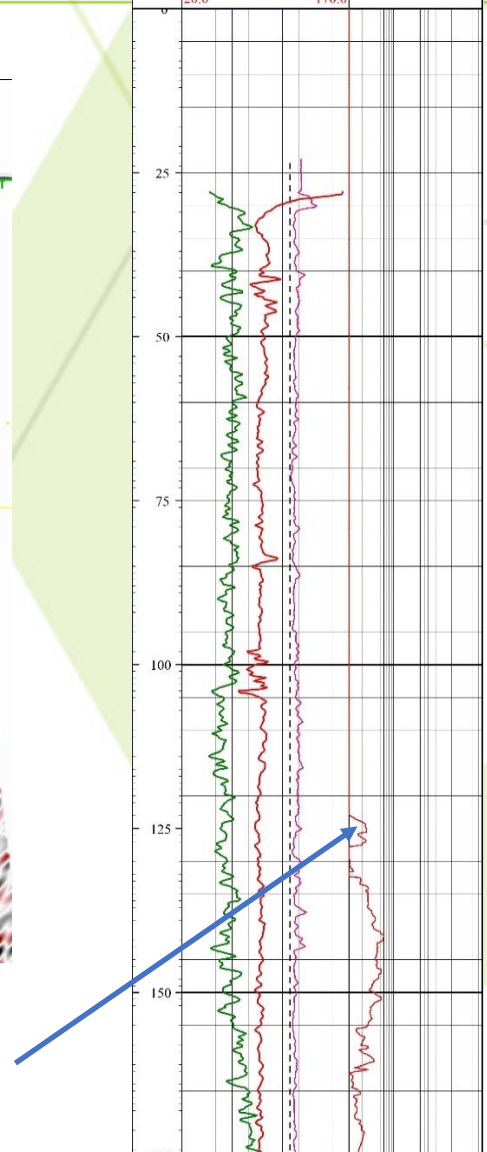
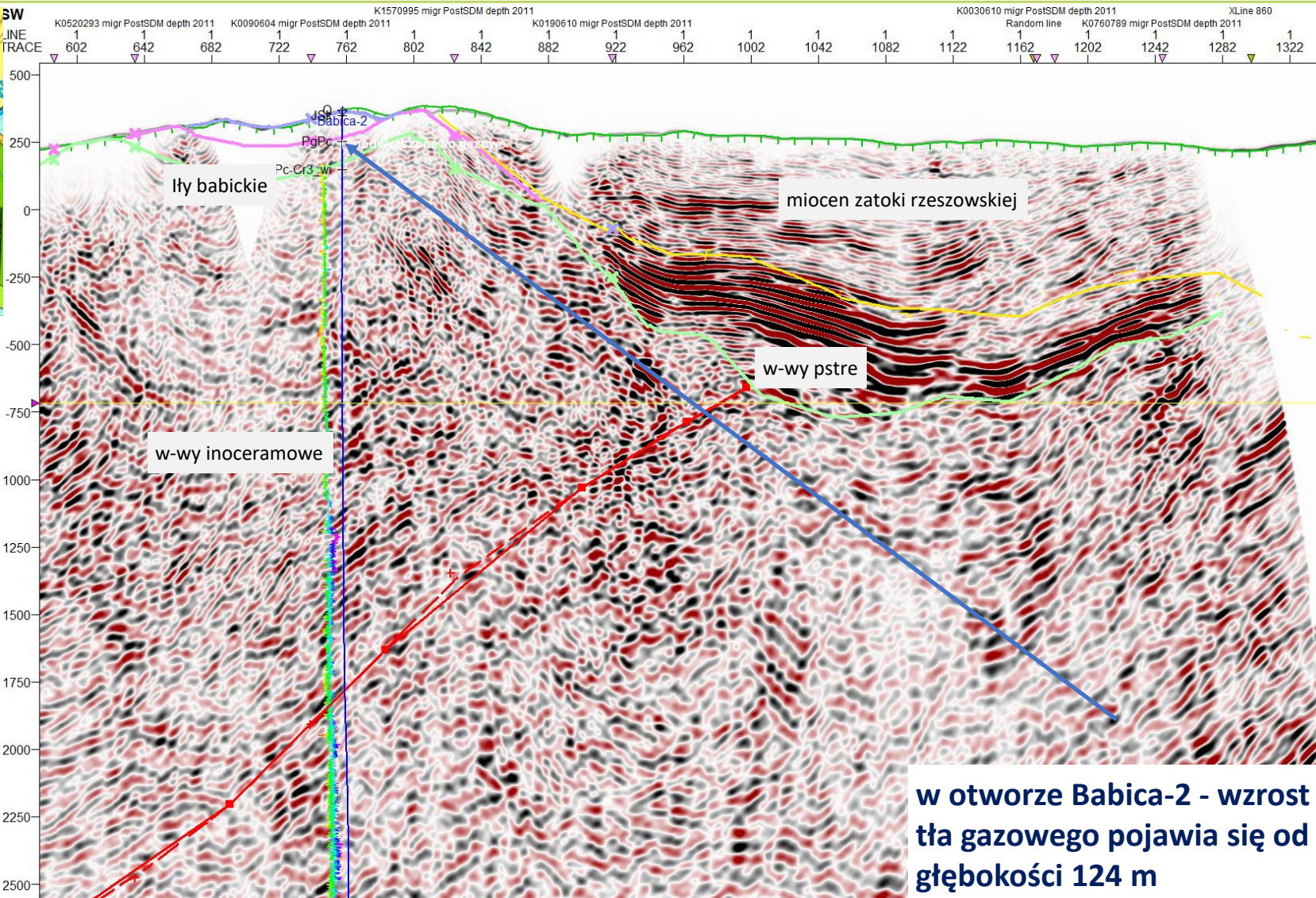
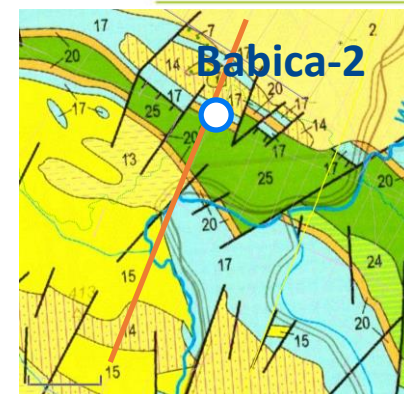
- jest gazem palnym, wybuchowym, obojętnym wobec procesu oddychania (bezbarwny, bez zapachu i smaku).
- jest to gaz. Jest on znacznie lżejszy od powietrza, jego gęstość wynosi 0,71 kg/m³ a gęstość względem powietrza wynosi 0,55, gromadzi się w górnych częściach [pomieszczeń lub wprost pod stropem.
- jest efektem uwęglenia materiału organicznego w warunkach wysokiego ciśnienia i temperatury, bez dostępu tlenu.
- Metan jest gazem palnym i zmieszany w odpowiednim stosunku z powietrzem tworzy mieszaninę wybuchową.
- W powietrzu o zawartości metanu mniejszej od dolnej granicy wybuchowości, metan spala się tylko w bezpośrednim sąsiedztwie płomienia.
- Najsilniejszy wybuch następuje przy zawartości metanu w powietrzu wynoszącej 9,5%.
- Podczas wybuchu metanu powstaje znaczne ciśnienie gazów, dochodzące do 1MPa i temperatura około 2600°C. Po wybuchu następuje raptowne oziębienie i skurczenie gazów, co powoduje silną wsteczną falę uderzeniową. Takich fal uderzeniowych może być nawet nieraz kilka.

Górna granica wybuchowości (GGW [ang.: UEL])
 Dolna granica wybuchowości (DGW [ang. LEL]) |

Tunel T-1 na trasie S19 – metan - geneza

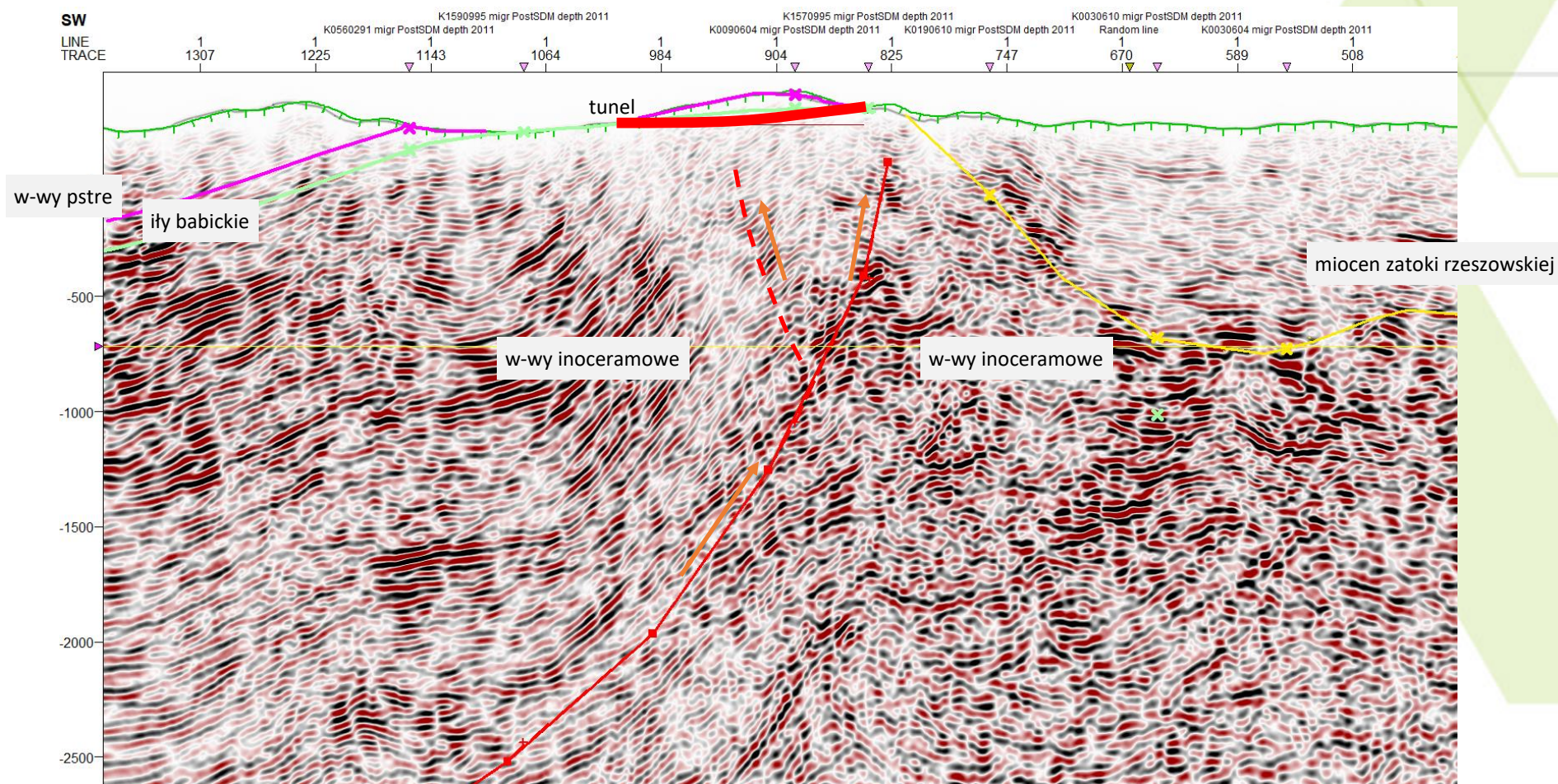
Głęb.	Profilowania radiometryczne		Zgazowania	
	GR (API)	CI	GR (API)	CI
20.0	170.0	0.01	10.00	
300.0	700.0			
300.0	700.0			
20.0	170.0			

w otworze Babica-2 - wzrost tła gazowego pojawia się od głębokości 124 m

Tunel T-1 na trasie S19 – metan - geneza

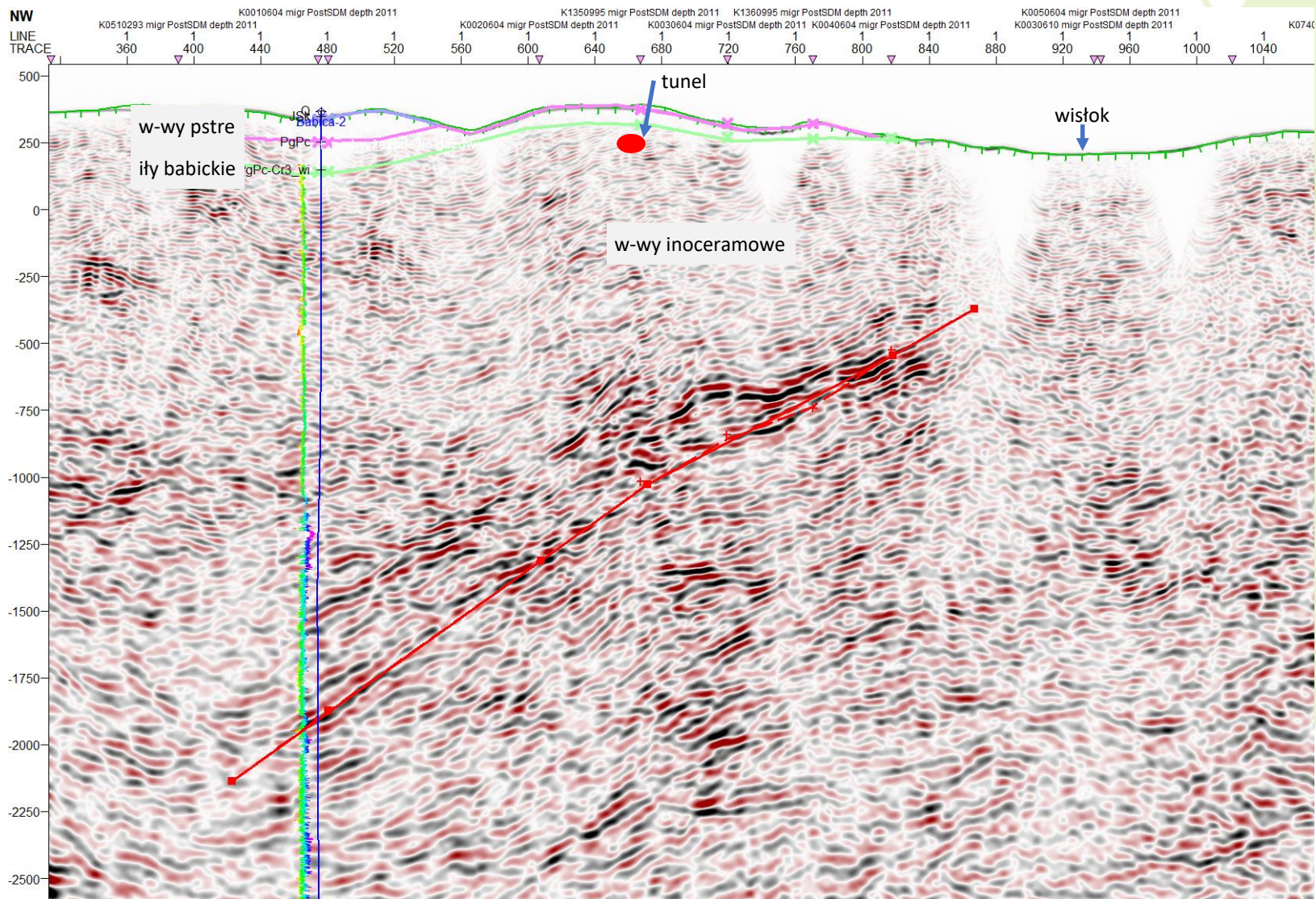
możliwa jest też migracja węglowodorów z warstw głębszych wzdłuż powierzchni nasunięcia w w-wach inoceramowych (badanie izotopowe gazu w celu określenia genezy)

→ - możliwy kierunek migracji węglowodorów

Tunel T-1 na trasie S19 – metan - geneza

T-2
T-3

USTAWA z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnictwo

Art. 118.

1. Złoże, pokłady, wyrobiska, ich części oraz inne przestrzenie w zakładach górniczych, w których występują następujące zagrożenia naturalne: tąpniętami, metanowe, wyrzutami gazów i skał, wybuchem pyłu węglowego, klimatyczne, wodne, osuwiskowe, erupcyjne, siarkowodorowe, substancjami promieniotwórczymi, podlegają zaliczeniu do poszczególnych stopni, kategorii lub klas zagrożeń, według kryteriów określonych w przepisach wydanych na podstawie ust. 4.
2. Zaliczeń, o których mowa w ust. 1, dokonuje kierownik ruchu zakładu górniczego w oparciu o dokumentację określoną w przepisach wydanych na podstawie ust. 4, niezwłocznie po stwierdzeniu okoliczności określonych w tych przepisach, uzasadniających zaliczenie do danego stopnia, kategorii lub klasy zagrożenia.
3. W przypadkach określonych w przepisach wydanych na podstawie ust. 4 zaliczeń, o których mowa w ust. 1, dokonuje się także w oparciu o wyniki badań przeprowadzonych przez rzeczoznawcę do spraw ruchu zakładu górniczego oraz opinię tego rzeczoznawcy.
4. **Minister właściwy do spraw środowiska w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw klimatu określi, w drodze rozporządzenia:**
  - 1) kryteria oceny zagrożeń naturalnych, o których mowa w ust. 1, zależnie od rodzaju kopaliny, natężenia zagrożeń, przestrzeni występowania zagrożeń oraz rodzaju zakładu górniczego,
  - 2) dokumentację, w oparciu o którą dokonuje się zaliczeń, o których mowa w ust. 1, inną niż wymieniona w ust. 3,
  - 3) przypadki, w których zaliczeń, o których mowa w ust. 1, dokonuje się także w oparciu o dokumentację, o której mowa w ust. 3 – kierując się potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa i higieny pracy, bezpieczeństwa powszechnego oraz bezpieczeństwa ruchu zakładu górniczego.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ŚRODOWISKA w sprawie zagrożeń naturalnych w zakładach górniczych

§ 1. Rozporządzenie określa:

1) kryteria oceny zagrożeń naturalnych:

a) tąpniętami,

b) metanowego,

c) wyrzutami gazów i skał,

d) wybuchem pyłu węglowego,

e) klimatycznego,

f) wodnego,

g) osuwiskowego,

h) erupcyjnego,

i) siarkowodorowego,

j) substancjami promieniotwórczymi

– zależnie od rodzaju kopaliny, natężenia zagrożeń, przestrzeni występowania zagrożeń oraz rodzaju zakładu górniczego;

2) dokumentację, w oparciu o którą dokonuje się **zaliczeń złóż, pokładów, wyrobisk górniczych, zwanych dalej „wyrobiskami”, ich części oraz innych przestrzeni w zakładach górniczych**, w których występują zagrożenia naturalne wymienione w pkt 1, do poszczególnych stopni, kategorii lub klas zagrożeń, inną niż wyniki badań przeprowadzonych przez rzeczoznawcę do spraw ruchu zakładu górniczego, zwanego dalej „rzeczoznawcą”, oraz opinia tego rzeczoznawcy;

3) przypadki, w których zaliczeń, o których mowa w pkt 2, dokonuje się także w oparciu o wyniki badań przeprowadzonych przez rzeczoznawcę oraz opinię tego rzeczoznawcy.

**Obwieszczenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 28 lipca 2021 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie zagrożeń naturalnych w zakładach górniczych
Dz.U. 2021 poz. 1617**

§ 8.

1. W podziemnych zakładach górniczych **wydobywających węgiel kamienny ustala się cztery kategorie zagrożenia metanowego.**
2. Udostępniony pokład lub jego część jest przestrzenią, która w podziemnych zakładach górniczych wydobywających węgiel kamienny podlega zaliczeniu do jednej z czterech kategorii zagrożenia metanowego.
3. Do **I kategorii** zagrożenia metanowego zalicza się udostępniony pokład lub jego część, jeżeli objętościowa ilość metanu pochodzenia naturalnego zawarta w jednostce wagowej w głębi calizny węglowej, zwana dalej „metanonością”, wynosi **od 0,1 do 2,5 m³/Mg** w przeliczeniu na czystą substancję węglową.
4. Do **II kategorii** zagrożenia metanowego zalicza się udostępniony pokład lub jego część, jeżeli metanoność jest większa niż **2,5 m³/Mg**, **lecz nie jest większa niż 4,5 m³/Mg** w przeliczeniu na czystą substancję węglową.
5. Do **III kategorii** zagrożenia metanowego zalicza się udostępniony pokład lub jego część, jeżeli metanoność jest większa niż **4,5 m³/Mg**, **lecz nie jest większa niż 8 m³/Mg** w przeliczeniu na czystą substancję węglową.
6. Do **IV kategorii** zagrożenia metanowego zalicza się udostępniony pokład lub jego część, jeżeli metanoność jest większa niż **8 m³/Mg** w przeliczeniu na czystą substancję węglową lub zaistniał nagły wypływ metanu albo wyrzut metanu i skał.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ŚRODOWISKA w sprawie zagrożeń naturalnych w zakładach górniczych

§ 9.

1. W podziemnych zakładach górniczych wydobywających **rudę metali nieżelaznych ustala się dwie kategorie** zagrożenia metanowego.
2. Udostępnione złożę lub jego część jest przestrzenią, która w podziemnych zakładach górniczych wydobywających rudę metali nieżelaznych podlega zaliczeniu do jednej z dwóch kategorii zagrożenia metanowego.
3. Do **I kategorii zagrożenia** metanowego zalicza się udostępnione złożę lub jego część, jeżeli w powietrzu stwierdzono występowanie metanu o zawartości **większej niż 0,5%**.
4. Do **II kategorii zagrożenia** metanowego zalicza się udostępnione złożę lub jego część, jeżeli istnieje możliwość **wzmoczonego wydzielania lub nagłego wypływu** metanu z górotworu lub z wody doptywającej do wyrobisk lub ich części.
5. Podczas zaliczania udostępnionego złoża lub jego części do odpowiednich kategorii zagrożenia metanowego uwzględnia się wyniki badań zagrożenia metanowego w sąsiednich zakładach górniczych.
6. W przypadku stwierdzenia występowania metanu w części udostępnionego złoża złożę to, w granicach obszaru górniczego lub tej części złoża, w której są planowane albo prowadzone roboty górnicze, zalicza się do tej samej kategorii zagrożenia metanowego według kryteriów określonych w ust. 3 i 4.

**Obwieszczenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 28 lipca 2021 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie zagrożeń naturalnych w zakładach górniczych
Dz.U. 2021 poz. 1617**

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ŚRODOWISKA w sprawie zagrożeń naturalnych w zakładach górniczych

§ 10.

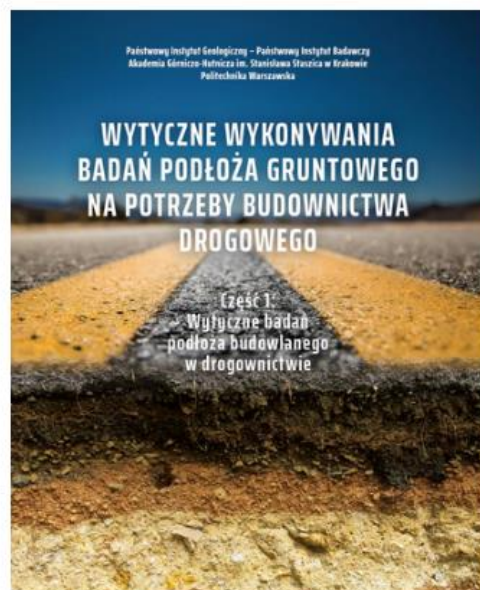
1. W podziemnych zakładach górniczych wydobywających **sól ustala się dwie kategorie zagrożenia metanowego.**
2. Udostępnione złoża lub jego część jest przestrzenią, która w podziemnych zakładach górniczych wydobywających sól podlega zaliczeniu do jednej z dwóch kategorii zagrożenia metanowego.
3. Do **I kategorii** zagrożenia metanowego zalicza się udostępnione złoża lub jego część, jeżeli w powietrzu stwierdzono występowanie metanu albo mieszaniny gazów wybuchowych zawierającej metan **o zawartości większej niż 0,1%.**
4. **Do II kategorii** zagrożenia metanowego zalicza się udostępnione złoża lub jego część, jeżeli zaistniał:
  - 1) **nagły wypływ metanu albo mieszaniny gazów wybuchowych zawierającej metan lub**
  - 2) **wyrzut metanu i skał – w wyniku których zawartość gazów wybuchowych w powietrzu była większa niż 1%.**

Nie ma „kategorii zagrożenia” dla tuneli!

**Obwieszczenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 28 lipca 2021 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie zagrożeń naturalnych w zakładach górniczych
Dz.U. 2021 poz. 1617**

Rozpoznanie warunków podłoża

NOWE WYTYCZNE BADAŃ PODŁOŻA BUDOWALNEGO NA POTRZEBY BUDOWNICTWA DROGOWEGO WDROŻONE PRZEZ GDDKiA

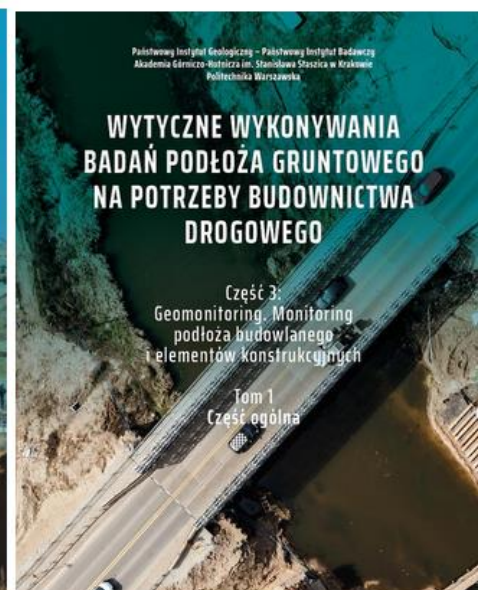
NOWOCZESNE METODY
ROZPOZNANIA PODŁOŻA GRUNTOWEGO
W DROGOWNICTWIE

www.pgi.gov.pl/drogi
rid.agh.edu.pl

NOWOCZESNE METODY
ROZPOZNANIA PODŁOŻA GRUNTOWEGO
W DROGOWNICTWIE

www.pgi.gov.pl/drogi
rid.agh.edu.pl

NOWOCZESNE METODY
ROZPOZNANIA PODŁOŻA GRUNTOWEGO
W DROGOWNICTWIE

www.pgi.gov.pl/drogi
rid.agh.edu.pl

NOWOCZESNE METODY
ROZPOZNANIA PODŁOŻA GRUNTOWEGO
W DROGOWNICTWIE

www.pgi.gov.pl/drogi
rid.agh.edu.pl

27 czerwca 2019 r. Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad podpisał zarządzenie nr 22 w sprawie wprowadzenia do stosowania w GDDKiA „Wytycznych badań podłoża budowlanego na potrzeby budownictwa drogowego”.

7. Wytyczne przeprowadzenia oceny masywu skalnego

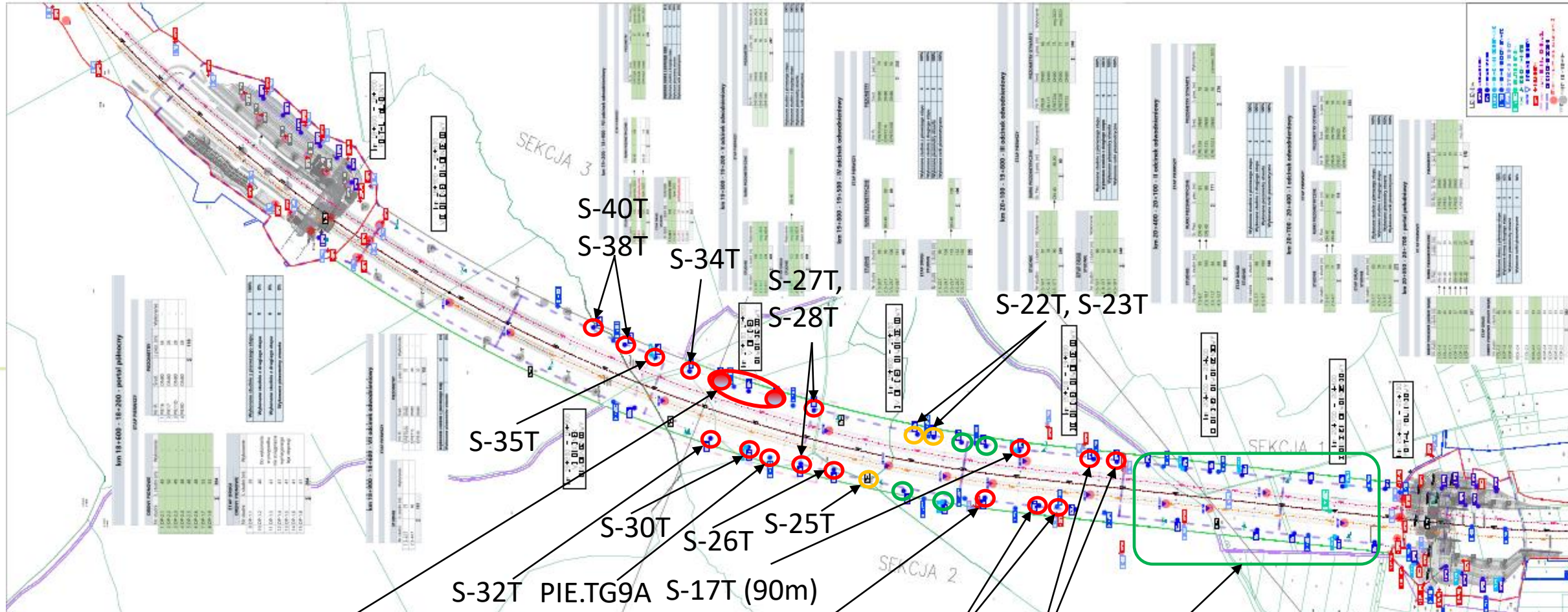
W celu rozpoznania i oceny właściwości masywu skalnego należy określić:

- rodzaj i własności skał budujących masyw:
  - oznaczenie genetyczne i litologiczne rodzaju skały;
  - ciężar właściwy i objętościowy, wytrzymałość na ściskanie, wytrzymałość na rozciąganie, spójność, kąt tarcia wewnętrznego, moduł odkształcenia, moduł Younga, liczba Poissona, porowatość, wodoprzepuszczalność, mrozoodporność, odporność na odspajanie, szczelinowatość i stopień zwietrzenia skały, podatność na wietrzenie po odkryciu, itp.;
- strukturę masywu skalnego (np. warstwowa, łupkowa, masywna, linearna itp.) w zależności od genezy skał go budujących oraz ich wzajemnych relacji w masywie;
- nieciągłości masywu;
- zwietrzenie masywu skalnego;
- przepuszczalność masywu skalnego i charakterystykę wód gruntowych oraz głębiej występujących wód podziemnych (np. próbne pompowanie, test Lugeona);
- własności masywu skalnego (m.in. pierwotny stan naprężenia, wytrzymałość na ścinanie, wytrzymałość na ściskanie, moduł sprężystości, moduł odkształcenia, geofizyczne własności masywów skalnych);
- **prawdopodobieństwo występowania gazów w masywie (rodzaj gazu, ciśnienie gazu, strefy kontaktowe);**
- charakterystykę termiczną masywu skalnego (rozkład temperatury na trasie tunelu).

Wymienione właściwości i cechy masywu skalnego należy określać na podstawie badań polowych i laboratoryjnych.

Weryfikacja i odświeżenie zapisów

Tunel T-1 na trasie S19

S-29T (130 m); S-33T (129 m)

S-32T PIE.TG9A S-17T (90m)

S-18T (87m)

S-15T (72 m)

S-16T (78 m)

S-13T (86 m); S-14T (81m)

S-1T do S-12T (58 m do 100 m)

S-22T, S-23T

S-27T,
S-28T

S-34T

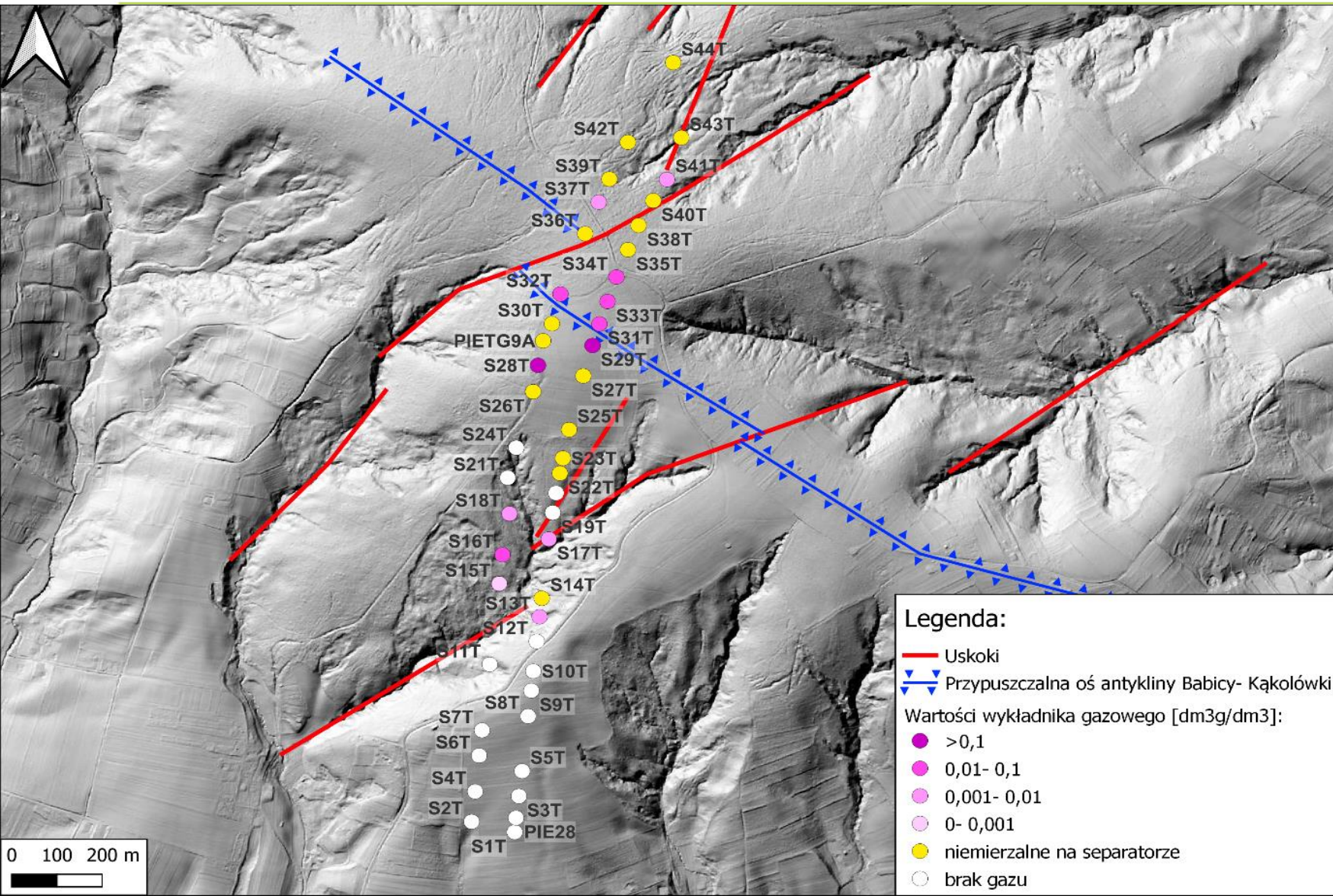
S-38T

S-40T

S-35T

- **Dodatek do Planu Ruchu Zakładu Wykonującego Roboty Geologiczne**
- *Dodatkiem nr 1 aktualizowane zostały zagadnienia planu ruchu związane z możliwością wystąpienia w ruchu zakładu zagrożeń związanych z obecnością gazu ziemnego (metanu) w trakcie wiercenia otworów oraz pompowania wody*
- *W studniach depresyjnych przewiduje się wykonanie próbnych pompowań zarówno indywidualnych każdej studni, trwających min. 24 godz., jak również zespołowych, trwających min. 14 dni.*
- *We wszystkich otworach zostaną przeprowadzone badania pozwalające ocenić potencjalne występowanie gazu.*
- *W otworach, w których stwierdzona zostanie obecność gazu będą prowadzone ciągłe pomiary ilości wypompowanej wody oraz ilości wydzielonego gazu, co pozwoli na określenie i monitorowanie wykładnika gazowego.*
- *Pozostałe otwory, które w trakcie wstępnej oceny nie wykażą obecności gazu, będą monitorowane pod kątem pojawienia się gazu i ewentualnego rozszerzania się strefy jego występowania w trakcie prowadzenia pompowań i obniżania poziomu wód.*
- *Wyniki pomiarów będą wykorzystane do dalszych analiz niezbędnych do określenia zagrożenia metanowego w trakcie prac związanych z drążeniem tunelu.*

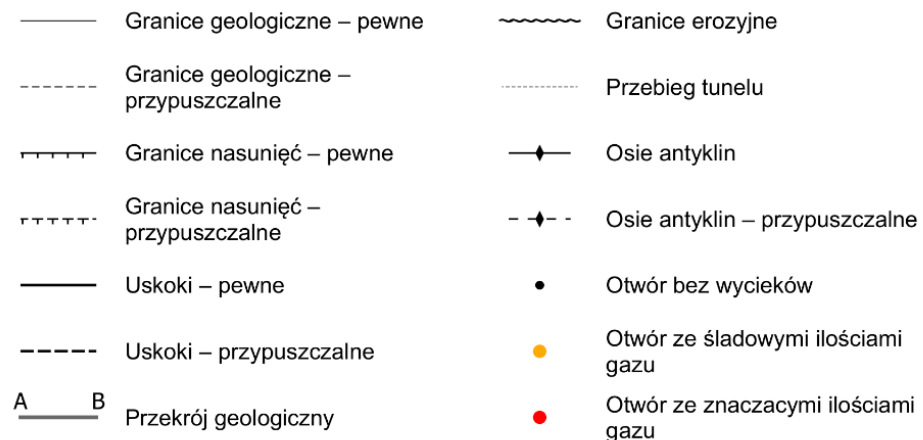
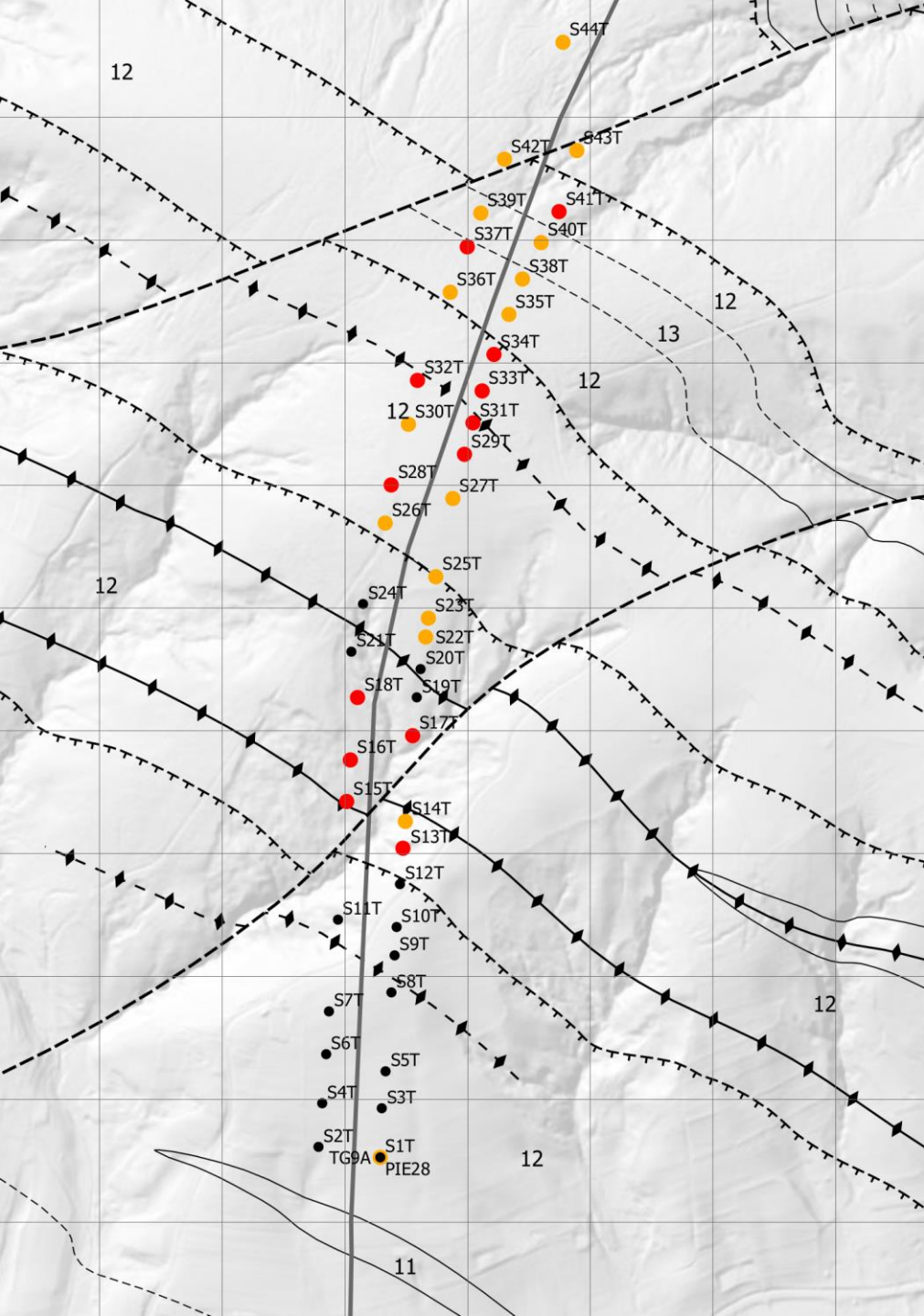
Najwyższe wartości wykładnika gazowego badanych wód są silnie powiązane z obecnością struktur tektonicznych.

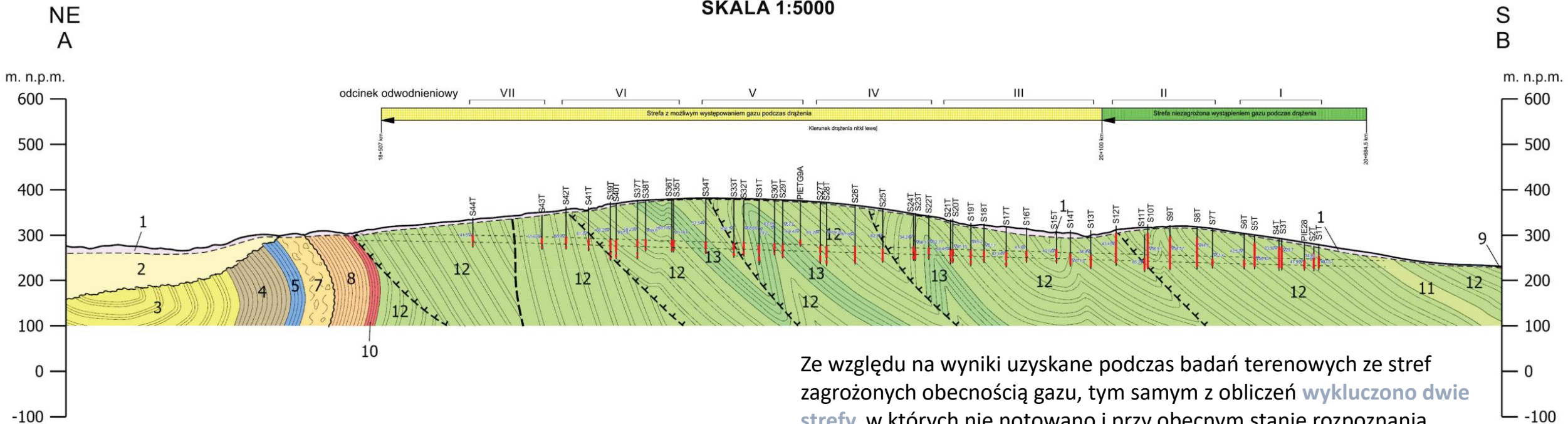
Tunel T-1 na trasie S19 – wyniki badań

Przeprowadzone badania wskazują na system krążenia gazu jako medium wodno-gazowe więc na dalszym etapie należy brać pod uwagę, że gaz znajduje się w reżimie ciśnienia hydrostatycznego na co wskazuje brak ekshalacji w większości przebadanych studni.

W kilku studniach tj. S29T, S37T, S38T i S40T ekshalacje pojawiły się w trakcie pompownia, natomiast w dwóch S31T i S33T ekshalacje przestrzennie są widoczne również w okresie przestoju studni. Wydzielanie się gazu przestrzennie można tłumaczyć zmniejszającą się rozpuszczalnością gazu w skutek obniżania ciśnienia podczas migracji wody z gazem do płytszych stref. Wskutek zintensyfikowanego dopływu wody do otworu mieszanina wodno-gazowa migrując do stref niższych ciśnień w otworze, oddaje składową gazową. Tłumaczy to również obserwowany spadek ilości gazu wydzielającego się na separatorze w trakcie pompowania ww. studni po pojawieniu się ekshalacji przestrzennie.

PRZEKRÓJ GEOLOGICZNY SKALA 1:5000

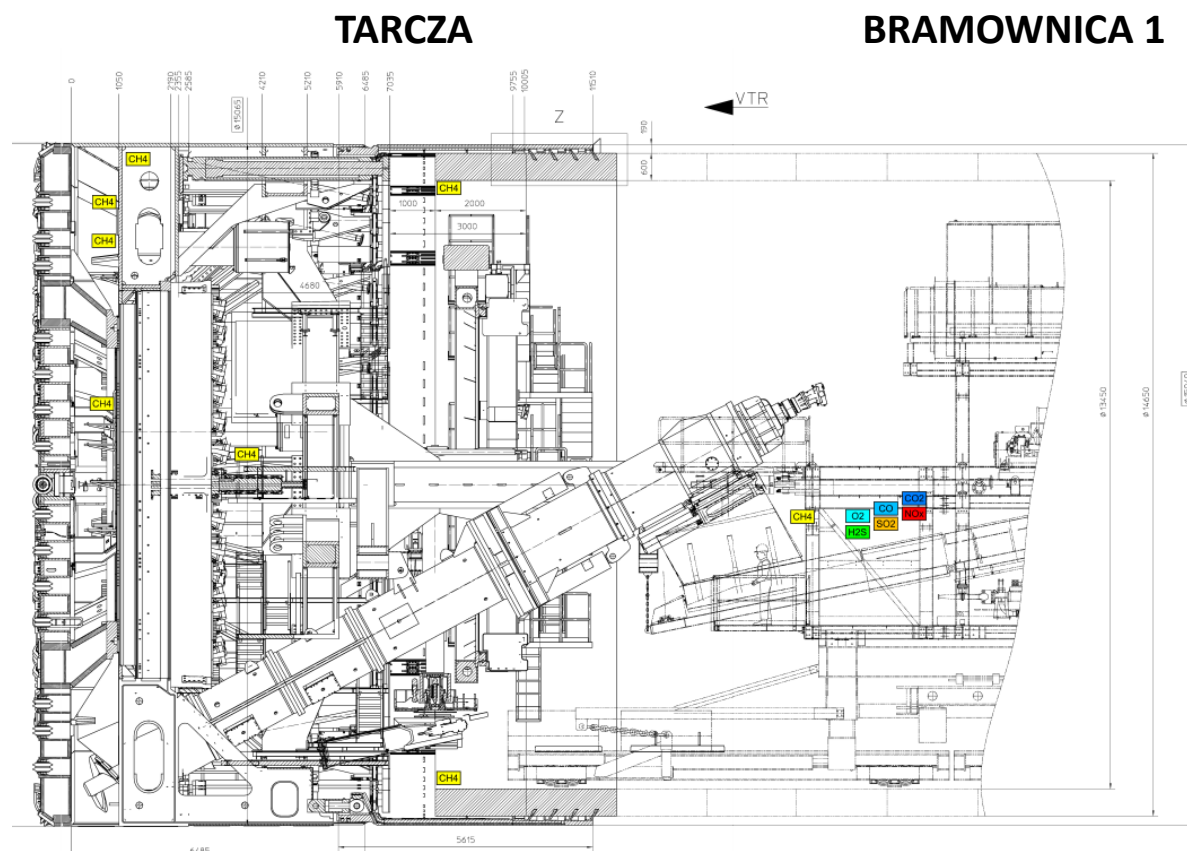

Ze względu na wyniki uzyskane podczas badań terenowych ze stref zagrożonych obecnością gazu, tym samym z obliczeń **wykluczono dwie strefy**, w których nie notowano i przy obecnym stanie rozpoznania wykluczono obecność gazu podczas drążenia tunelu.

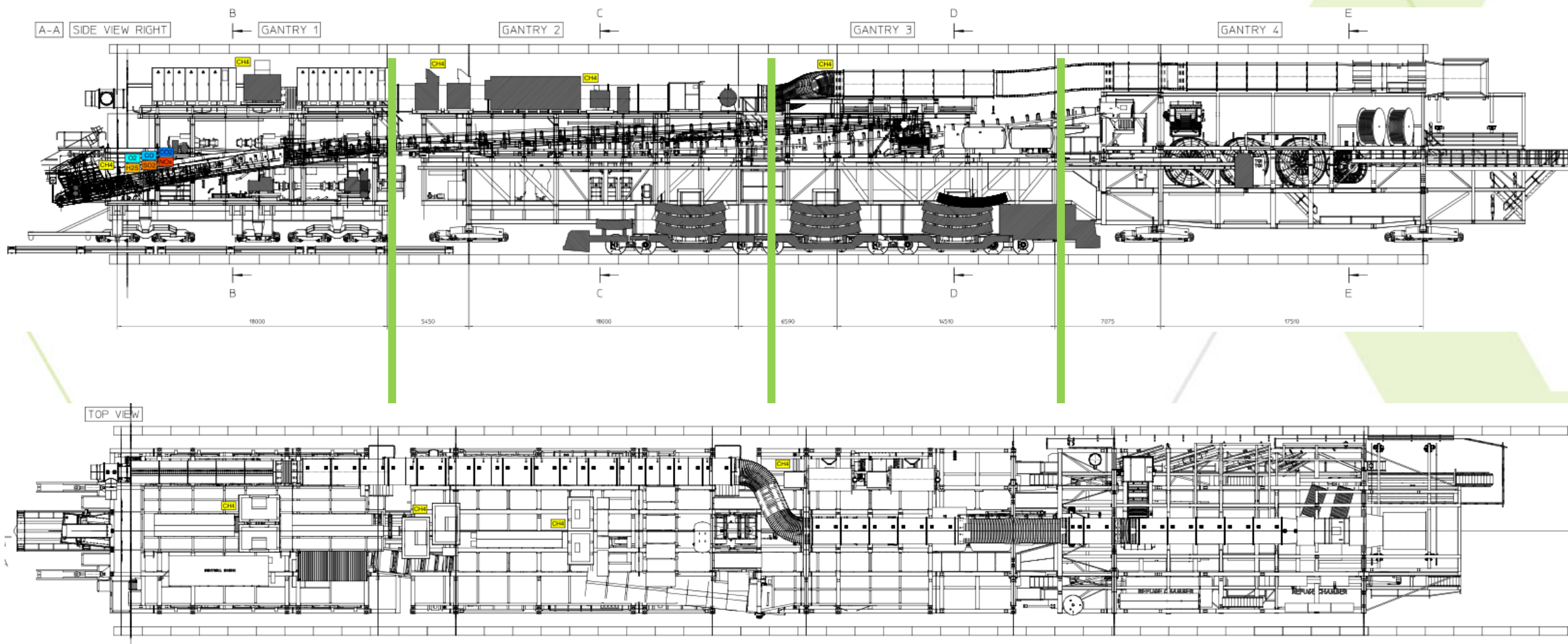
Do stref bezpiecznych pod względem zagrożenia gazowego zaliczono strefę od 19+720 km do 19+850 km oraz **od 20+100 km do portalu południowego**.

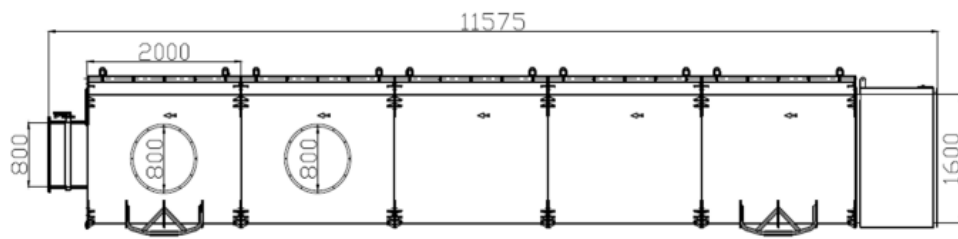
Wyniki opróbowania gazowego w studniach oraz wyniki analiz fizykochemicznych wody wskazują na zupełny brak kontaktu z głębokimi wodami ascenzującymi, z którymi migruje gaz.

Proponowane rozmieszczenie czujników metanowych na maszynie TBM

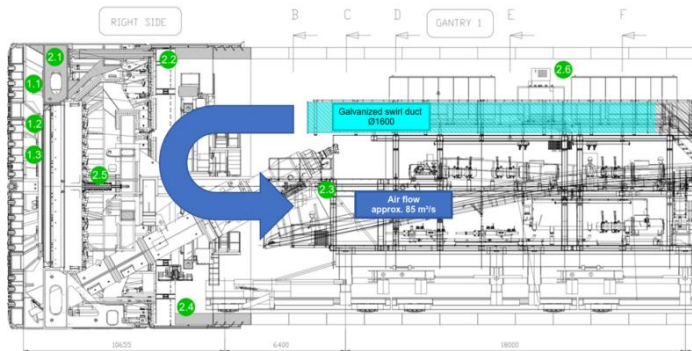
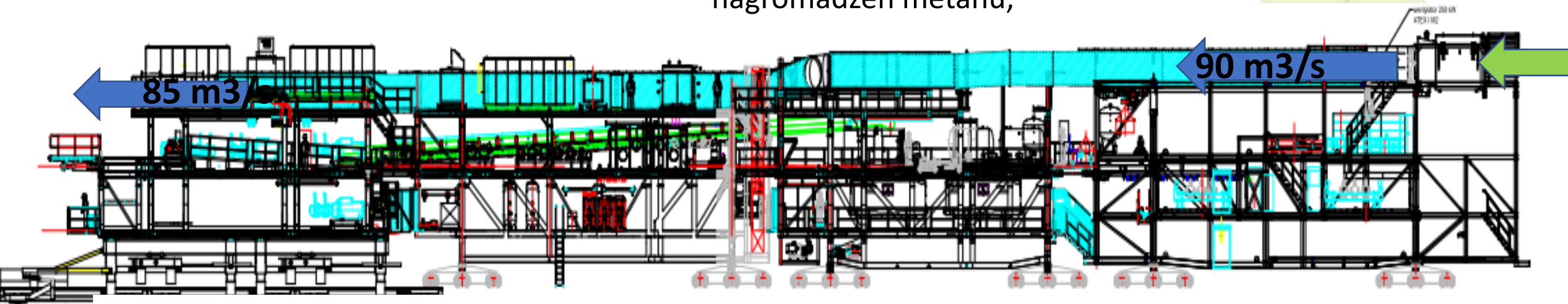

Rozmieszczenie czujników metanowych na maszynie TBM

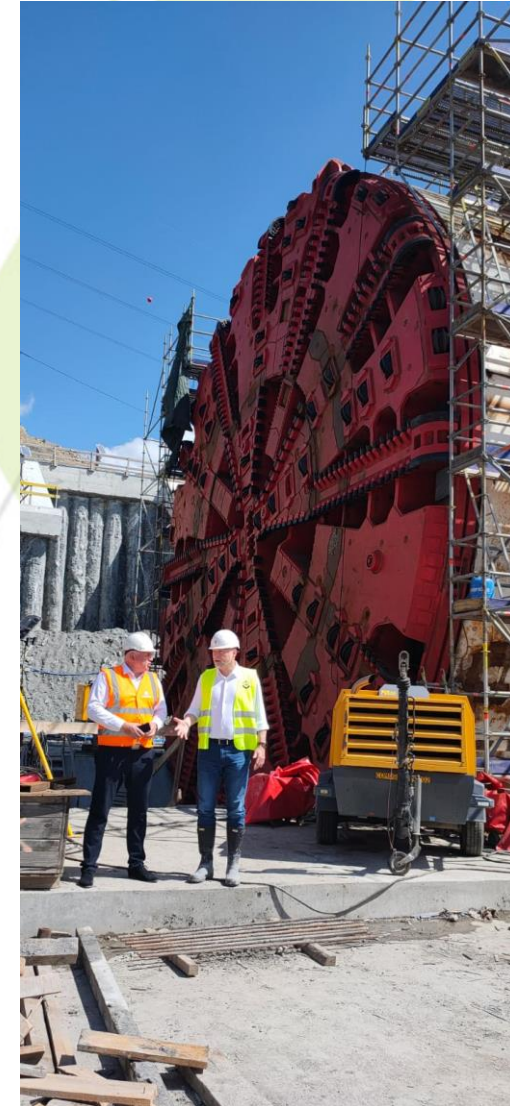

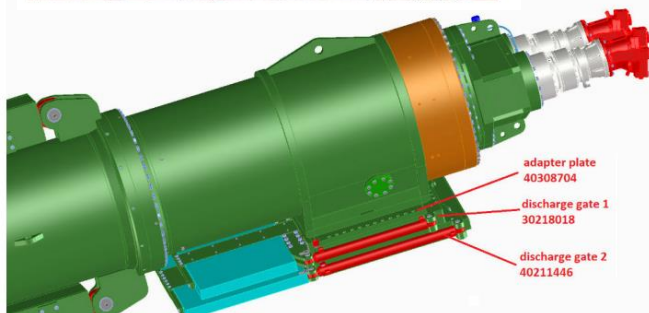
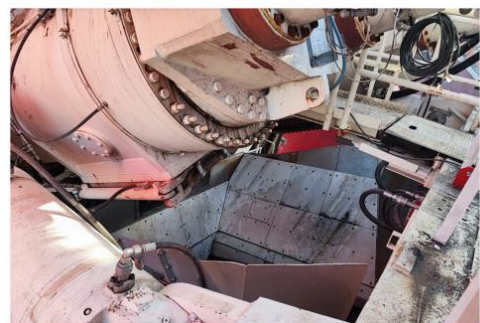
na wylocie z lutniociągu zabudowana będzie lutnia wirowa, która posłuży do sterowania przepływem powietrza w strefie przodka za tarczą maszyny TBM i usuwania przystropowych nagromadzeń metanu,

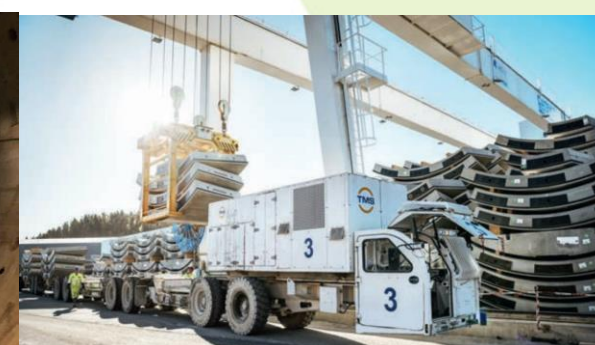
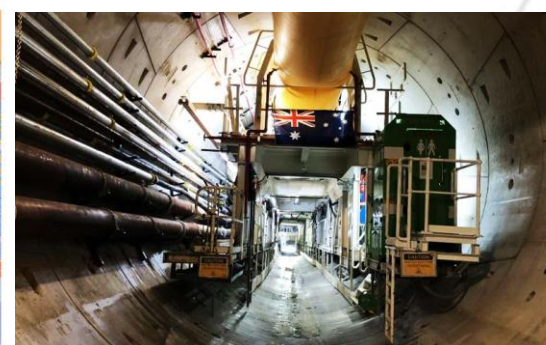
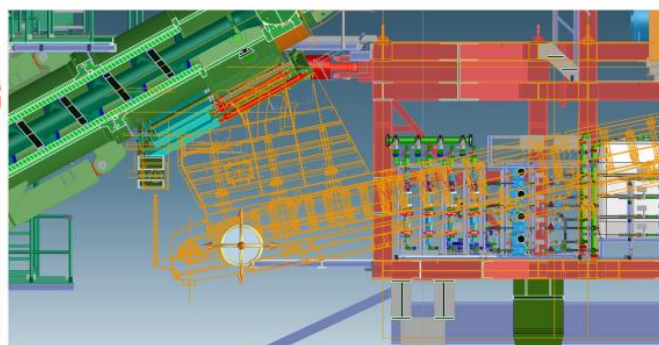
- Należy unikać tworzenia się mieszanki wybuchowej
  - Rozcieńczać gaz za pomocą wentylacji, ciągłego dopływu świeżego powietrza
- Unikać kontaktu wybuchowego gazu ze źródłem zapłonu
  - Odizolować wybuchowy gaz od źródła zapłonu
- Ograniczyć źródła zapłonu
  - Używać sprzętu i materiałów iskroodpornych w miejscach, w których występują potencjalne zagrożenia
- Mierzyć i monitorować stężenie gazów wybuchowych
  - Czujnik gazu umieścić w strategicznym miejscu (tarcza, przenośnik ślimakowy i taśmowy, wylot wentylacji ssącej)
  - Zapewnić system monitorowania gazu w celu rejestrowania i informowania za pomocą alarmu o każdym wysokim stężeniu wybuchowego gazu
- Plan awaryjny na wypadek wysokiego stężenia gazu
  - W zależności od stężenia mierzonego gazu

Dostosowanie maszyny TBM do drażenia tunelu T1

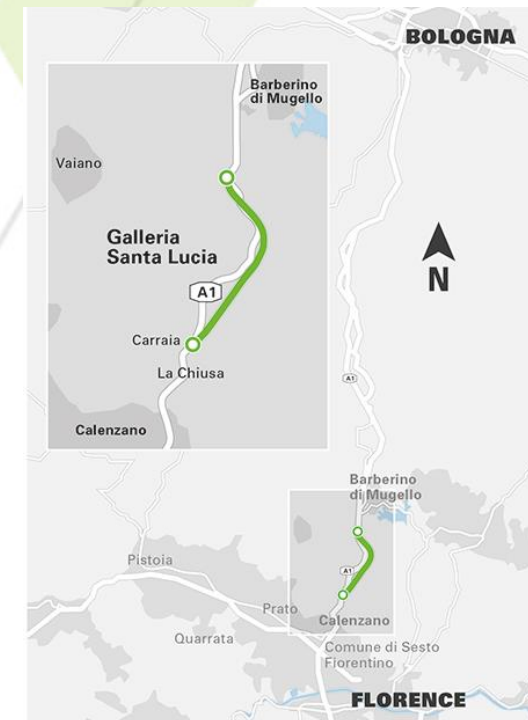

1	SYSTEM WENTYLACJI	Modyfikacja systemu wentylacji tunelu TBM
2	SYSTEM PRZEWIETRZANIA KOMORY	Instalacja systemu przewietrzania komory urobkowej
3	DODATKOWA ZASUWA NA PRZENOŚNIKACH ŚLIMAKOWYCH	Dodatkowe uszczelnienie i instalacja zasuw na wysypie z przenośników ślimakowych
4	CZUJNIKI GAZU	System wykrywania gazu ATEX
5	OŚWIETLENIE TBM	Oświetlenie podstawowe oraz awaryjne TBM - ATEX
6	SYSTEM GASZENIA POŻARÓW	Modyfikacja systemu przeciwpożarowego dla ATEX
7	INSTALACJA SMAROWANIA OGONA TARCZY	Dostosowanie instalacji tłoczenia smaru uszczelniającego na ogonie tarczy zgodne z ATEX
8	SYSTEM KOMUNIKACJI W TUNELU	Modyfikacja systemu komunikacji - ATEX
9	MODYFIKACJA POJAZDÓW TUNELOWYCH	Dostosowanie sprzętu do dyrektywy ATEX
10	GŁÓWNY WENTYLATOR TŁOCZĄCY	System wentylacji na portalu
11	SYSTEM ODWODNIENIA TBM	Dostosowanie sprzętu do dyrektywy ATEX
12	INSTALACJA ŚREDNIEGO NAPIĘCIA TBM	Dodatkowa instalacja spełniająca dyrektywę ATEX
13	OŚWIETLENIE W TUNELU	Dostosowanie sprzętu do dyrektywy ATEX

There were the changing geological conditions. In addition to marl and limestone on around 75% of the alignment, there were several less stable geological transition zones. In addition, typical for this region, sections of the alignment were expected to contain significant amounts of **methane gas**. Building on experience gained from the Sparvo drive, Herrenknecht, therefore, designed a safety system that reliably protects the crew, machine, and job site and includes, for example, the following solutions and systems:

- Only explosion-proof components are installed in machine areas that may be exposed to escaping gas
- The EPB Shield's belt conveyor is enclosed within a double wall in order to be able to control gas leaks from the spoil.
- Gas sensors as well as defined warning plans and situation-dependent reaction schemes through to automatic shutdowns ensure a high level of safety.
- A particularly powerful ventilation system can flood the tunnel and machine with fresh air when required.
- The XL diameter of the "Galleria Santa Lucia" in combination with the 7.5-kilometer-long drive put the overall system of the TBM as well as the individual components to a tough test.

Tunel Sparvo; Bologna – Florence; 15.6 m średnicy, 2011-2013

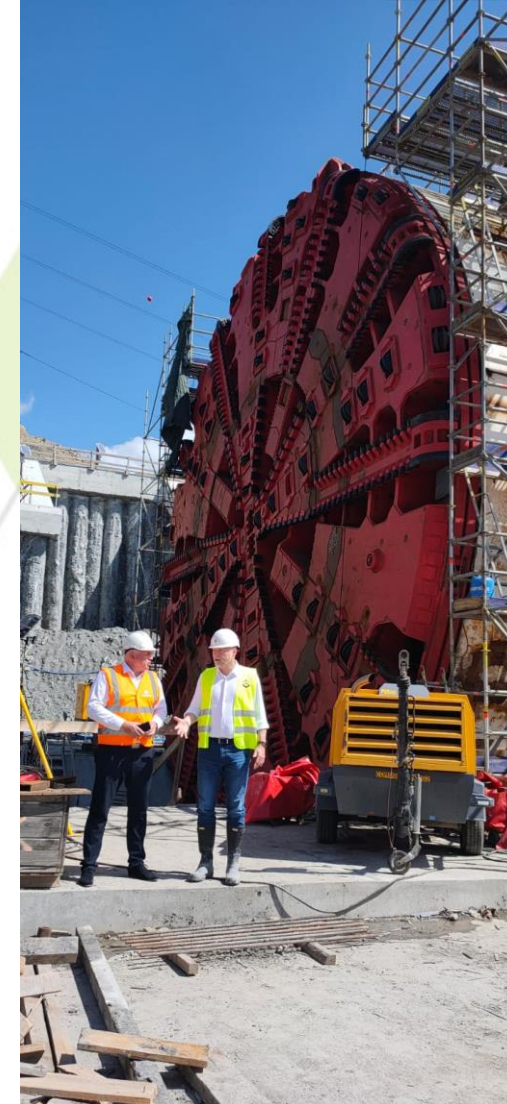

PLAN RUCHU ZAKŁADU

drążenie tunelu T1 z zastosowaniem techniki górniczej

Granica Zakładu przy drążeniu nitek tunelu jest przestrzeń pomiędzy czołem drążenia i ogonem zewnętrznej stalowej osłony tarczy TBM, która stanowi obudowę tymczasową, wraz z doszczelnieniem ww. osłony do zabudowanego pierścienia obudowy tunelu (szczotki stalowe, zaprawa iniekcyjna, smar uszczelniający).

- Dodatek do Planu Ruchu Zakładu Górniczego
  - Dostosowanie procesu drążenia tunelu w warunkach zagrożenia metanowego
    - Granice Zakładu Górniczego
    - Maszyna TBM
    - System wentylacji

7. Rekomenduje się powołanie przez Kierownika Ruchu Zakładu Zespołu ds Zagrożeń poszerzonego o członków Komisji ds Zagrożeń w Zakładach Górniczych przy WUG. Spotkania takiego zespołu powinny się odbywać regularnie oraz adekwatnie do stanu zagrożenia.
8. Pozytywnie rekomenduje się wykonanie etapu I i wydrążenie tunelu na odcinku o długości 120 do 150 m. Po wykonaniu pierwszego odcinka powinna mieć miejsce weryfikacja poprawności założeń projektowych przez poszerzony Zespół ds Zagrożeń, który może podjąć decyzję o ponownym skierowaniu wniosku na Komisję ds Zagrożeń w Zakładach Górniczych przy WUG.

4. Konkluzja, wniosek końcowy

Opierając się na przeprowadzonej analizie sposobu i metod zwalczania zagrożeń naturalnych zawartych w Projekcie, wnioskuję do Komisji ds. Zagrożeń w Podziemnych przy Wyższym Urzędzie Górniczym o pozytywne zaopiniowanie Projektu i prowadzenia bezpiecznego drążenia tunelu T1, w szczególności w części dotyczącej przewietrzania i zagrożenia metanowego, z uwzględnieniem podanych zaleceń.

W związku ze zmianami w Prawie geologicznym i górnictwem polegającymi na rozszerzeniu jego stosowalności do drażenia (wszystkich) tuneli (art. 2.1, p.4), niewątpliwie zachodzi konieczność opracowania uwarunkowań formalno-prawnych dotyczących projektowania i drażenia tuneli w warunkach zagrożeń naturalnych.

Należy zatem rozważyć powołanie przez Prezesa WUG specjalnej komisji do prac nad tymi zagadnieniami. W skład takiej komisji powinni wchodzić eksperci z górnictwa i budownictwa, a w szczególności specjaliści z zakresu zagrożeń górnictwa, tunelowania oraz budownictwa podziemnego.

Reprezentujący GDDKiA **Piotr Pomykała** przekazał informację, że tunel będący przedmiotem analizy jest pierwszym, realizowanym w warunkach zagrożenia gazowego, ale na pewno nie ostatnim, gdyż istnieją już zamierzenia projektowe uwzględniające drażnienie tuneli w podobnych warunkach. Wyraził przy tym pogląd, że temat ten może gościć częściej na posiedzeniach Komisji.

Marek Cala, nawiązując do wypowiedzi poprzednika zwrócił uwagę, że brakuje obecnie uwarunkowań formalno-prawnych, by zagadnienie drażenia tuneli w warunkach zagrożenia gazowego było rozpatrywane w sposób kompleksowy, podając za przykład konieczność „dopasowania” kryteriów zaliczania do odpowiedniej kategorii zagrożenia metanowego, obowiązujących dla zakładów górniczych wydobywających rudy metali nieżelaznych. Uznał w tym kontekście za właściwe podjęcie działań dla powołania interdyscyplinarnego zespołu specjalistów, których zadaniem będzie wypracowywanie propozycji odpowiednich uregulowań prawnych dostosowanych do tej specyficznej grupy wyrobisk podziemnych.

WILIGZ

Komisja ds. Zagrożeń w Zakładach Górniczych przy WUG

13 marca 2024

Komisja do spraw Zagrożeń w Zakładach Górniczych

przy
Wyższym Urzędzie Górniczym w Katowicach
40-055 Katowice, ul. Poniatowskiego 31

UCHWAŁA NR 2/2024

z dnia 13 marca 2024 r.

1. Opiniuje się pozytywnie „Projekt wykonania tunelu T1 w trasie drogi ekspresowej S19 w warunkach zagrożenia gazowego”.
2. W trakcie realizacji ustaleń zawartych w „Projekcie wykonania tunelu T1...” należy, adekwatnie do obserwowanego stanu zagrożeń i warunków geologicznych, wykorzystywać uwagi i zalecenia ujęte w ekspertyzie opracowanej do opiniowanego Wniosku oraz w przywołanych w treści Wniosku ekspertyzach zleconych przez Przedsiębiorcę, jak również w protokole Komisji ds. Zagrożeń w Zakładach Górniczych, sporządzonym na podstawie analizy Wniosku przez członków Komisji.

Sekretarz Komisji

Przewodniczący Komisji

Dodatek nr 1 do Planu Ruchu Zakładu
zatwierdzony przez Dyrektora OUG Krosno w
dn. 24 kwietnia 2024

- Przykład T1 – wypracowana ścieżka postępowania
  - Zmiana Pgg, wybory, decyzyjność, etc.
- no man's land or common ground - the choice is ours
- powołanie interdyscyplinarnego zespołu do prac nad uwarunkowaniami formalno-prawnymi w zakresie projektowania i budowy tuneli
- wytyczne w zakresie projektowania i budowy tuneli – projekt RID-III?

